NORAKSTS

Lieta Nr. A420532010
SKA – 145/2013

SPRIEDUMS

Rīgā 2013.gada 5.aprīlī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments šādā sastāvā:

senatore D.Mita
senatore J.Briede
senatore L.Slica

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *J.G.* pieteikumu par Rīgas Centrālcietuma administrācijas faktisko rīcību, izņemot pieteicēja personīgās mantas un nepārsūtot tās uz Daugavgrīvas cietumu, materiālā un morālā kaitējuma atlīdzināšanu, sakarā ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 4.septembra spriedumu daļā.

Aprakstošā daļa

[1] 2009.gada 7.janvārī pieteicēju *J.G.* konvojēja no Rīgas Centrālcietuma uz Aizkraukles rajona policijas pārvaldes īslaicīgās aizturēšanas izolatoru. Pieteicējam līdzi izsniedza personīgās mantas tādā daudzumā, kāds var atrasties pie apcietinātā īslaicīgās aizturēšanas vietā. Pārējās mantas tika nodotas glabāšanai Rīgas Centrālcietuma noliktavā. 2009.gada 15.janvārī pieteicējs no Aizkraukles rajona policijas pārvaldes īslaicīgās aizturēšanas izolatora ieradās Daugavgrīvas cietumā. Rīgas Centrālcietuma

administrācija informēja pieteicēju, ka viņš var pilnvarot radinieku vai citu personu saņemt pieteicēja personiskās mantas Rīgas Centrālcietumā.

[2] 2009.gada 10.maijā pieteicējs iesniedza sūdzību Ieslodzījuma vietu pārvaldē, norādot, ka joprojām nav saņēmis savas personīgās mantas no Rīgas Centrālcietuma. Vienlaikus lūdza atlīdzinājumu Ls 500 par zaudējumiem un morālo kaitējumu.

Ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes 2009.gada 11.jūnija lēmumu Nr.1/12-G/2218 atzīts, ka Rīgas Centrālcietuma administrācija rīkojās likumīgi. Lūgums par atlīdzinājumu tika noraidīts.

[3] Pieteicējs iesniedza pieteikumu Administratīvajā rajona tiesā par Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību, izņemot pieteicēja personiskās mantas, mantisko zaudējumu un morālā kaitējuma atlīdzināšanu Ls 500.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2011.gada 11.februāra spriedumu pieteikums daļēji apmierināts. Tiesa uzlika pienākumu Rīgas Centrālcietumam desmit dienu laikā no sprieduma spēkā stāšanās dienas nosūtīt pieteicēja personīgās mantas uz brīvības atņemšanas vietu, kurā atrodas pieteicējs, uzlika pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt pieteicējam morālo kaitējumu Ls 100, bet pārējā daļā pieteikumu noraidīja. Spriedumā citastarp norādīti tālāk minētie argumenti.

[4.1] Tā kā pieteicējs no Rīgas Centrālcietuma tika etapēts uz īslaicīgās aizturēšanas vietu, tad cietuma darbinieku rīcība, izņemot mantas, kas pārsniedza atļauto daudzumu, bija tiesiska. Tiesa ņēma vērā Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 8.panta otro daļu, saskaņā ar kuru, apcietināto pārvietojot no izmeklēšanas cietuma uz īslaicīgās aizturēšanas vietu, viņam atstāj īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā atļauto priekšmetu sarakstā noteikto mantu daudzumu, bet pārējās mantas apcietinātais nodod uzglabāšanai izmeklēšanas cietumā.

[4.2] Rīgas Centrālcietuma rīcība, nepārsūtot pieteicēja mantas uz Daugavgrīvas cietumu, ir prettiesiska. Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 8.panta otrā daļa regulē tipveida situāciju, kad apcietinātajam izmeklēšanas cietumā pirms pārvietošanas uz īslaicīgās aizturēšanas vietu tiek izņemta daļa no mantām, bet pēc atgriešanās tajā pašā izmeklēšanas cietumā viņam ir iespēja šīs mantas atkal saņemt. Konkrētajā gadījumā pieteicējs pirms ievietošanas īslaicīgās aizturēšanas vietā atradās vienā cietumā, bet pēc tam tika pārvietots uz citu cietumu. Tiesību normas nesniedz detalizētu

regulējumu, kā iestādei būtu jārīkojas šādā situācijā. Iestādei bija jāņem vērā, ka atteikšanās no mantu pārsūtīšanas rada personai nelabvēlīgas sekas. Proti, pieteicējam tiek ierobežotas Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta pirmās daļas 11.punktā paredzētās tiesības uz atļautā mantu daudzuma glabāšanu.

Nav pamatots iestādes ieteikums pilnvarot citu personu, kas izņemtu pieteicēja mantas no viena cietuma un nogādātu tās pieteicējam, jo šādas prasības izvirzīšana nav paredzēta nevienā tiesību normā. Turklāt šāda prasība nav uzskatāma par samērīgu, ņemot vērā attālumu starp Rīgas Centrālcietumu un Daugavgrīvas cietumu. Centrālcietuma administrācijai bija jāņem vērā, ka tā nedrīkst darboties pretēji Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma V nodaļas normu mērķim. Proti, iestāde nedrīkstēja vēl vairāk ierobežot apcietinātajām personām likumā garantēto materiālā nodrošinājuma minimumu. Atsakoties pārsūtīt uz Daugavgrīvas cietumu pieteicēja personīgās mantas, bet pēc būtības uzliekot šo pienākumu pašam pieteicējam, iestāde nav saprātīgi piemērojusi tiesību normas. Šāda pieteicējam nelabvēlīga iestādes rīcība (bezdarbība) pārkāpj likuma atrunas principu.

[5] Izskatījusi lietu sakarā ar Ieslodzījuma vietu pārvades apelācijas sūdzību daļā, kurā pieteikums apmierināts, Administratīvā apgabaltiesa ar 2012.gada 4.septembra spriedumu daļēji apmierināja pieteikumu. Tiesa atzina par prettiesisku Rīgas Centrālcietuma faktisko rīcību, nenosūtot pieteicējam viņa personīgās mantas uz Daugavgrīvas cietumu. Uzlika pienākumu Latvijas Republikai atlīdzināt morālo kaitējumu Ls 100 apmērā. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[5.1] Saskaņā ar Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta pirmās daļas 9. un 10.punktu apcietinātajam ir tiesības valkāt personisko veļu, apģērbu un apavus; izmantot personisko mazgabarīta sadzīves tehniku. No tā secināms, ka apcietinājumā esošai personai ir tiesības valkāt personisko, nevis jebkādu veļu, apģērbu un apavus, kā arī glabāt personiskos priekšmetus.

[5.2] Atgriežoties no īslaicīgās aizturēšanas izolatora, apcietinātajai personai atjaunojas minētās tiesības arī tad, ja persona ir pārvietota uz citu izmeklēšanas cietumu, nevis uz to pašu, no kura tika nosūtīta uz īslaicīgās aizturēšanas izolatoru. Ārējās tiesību normas tieši neregulē jautājumu, kā iestādei rīkoties ar apcietinātās personas mantām iepriekš minētajā gadījumā. Apgabaltiesa piekrīt pirmās instances tiesas secinājumiem šajā sakarā (*atreferēti šā sprieduma 4.2.punktā*).

[5.3] Iestāžu prettiesiskā rīcība ir aizskārusi pieteicēja tiesības uz tieši tā personīgā apģērba (arī apakšveļas), apavu un personīgo mantu lietošanu, kas palika Rīgas Centrālcietumā. Otra apģērba kārta pieteicējam bija jāpieprasa Daugavgrīvas cietumā, tātad jāvalkā svešs apģērbs.

[5.4] Nav nozīmes iestādes argumentam, ka pieteicējs nav norādījis to, ka personīgās mantas Rīgas Centrālcietumā nav iespējams saņemt. No Ieslodzījuma vietu pārvaldes argumentiem izriet, ka izmeklēšanas cietumi principā nenodarbojas ar personīgo mantu pārsūtīšanu uz citu cietumu apcietinātajām personām un nav citu iespēju mantu saņemšanai, kā tikai pilnvarot kādu personu.

[5.5] Nav pamatots iestādes uzskats, ka pirmās instances tiesa, uzliekot pienākumu nosūtīt pieteicēja mantas, ir pārkāpusi vienlīdzības principu. Vienlīdzības principa iespējamu pārkāpumu nevar pamatot ar prettiesisku rīcību.

[5.6] Apstāklis, ka pieteicējs aptuveni mēnesi nebija nodrošināts ar papildu apģērbu, nav vērtējams kā tāds, kas pastiprina pieteicēja morālās ciešanas. Pieteicējam vajadzēja rēķināties, ka atbildes par apģērba pārsūtīšanu no Rīgas Centrālcietuma sagaidīšana, kā arī pati apģērba pārsūtīšana jebkurā gadījumā prasīs zināmu laiku No lietas materiāliem neizriet, ka pieteicējs uzreiz vai nākamajā dienā pēc ierašanās Daugavgrīvas cietumā būtu prasījis nodrošināt viņu ar maiņas apģērbu līdz brīdim, kad saņems personīgās mantas, un ka šāda apģērba izsniegšana pieteicējam būtu atteikta.

[5.7] Pieteicējam radītais aizskārums vērtējams kā būtisks, jo aizskar pieteicēja tiesības valkāt tieši personīgo apģērbu, apavus, veļu, kā arī lietot personīgās mantas. Laikā, kamēr personas rīcībā ir tikai viens personīgās veļas, apģērba un apavu komplekts, persona personīgās higiēnas ievērošanas nolūkos ir spiesta pieprasīt svešu apģērbu.

[5.8] Mantu saņemšana pēc rajona tiesas sprieduma jeb stāvokļa atjaunošana šajā gadījumā nav pietiekams morālā kaitējuma atlīdzinājuma apmērs. Šajā gadījumā būtiska ir atlīdzinājuma funkcija atturēt iestādi no līdzīgu aizskārumu izdarīšanas nākotnē. Atlīdzinājums naudā atturēs iestādi no tādas rīcības neveikšanas, kas speciāli nav atrunāta ārējās tiesību normās, bet pēc būtības aizskar apcietinātās personas tiesības.

Sākotnēji pieteicējs sev nodarīto materiālo un morālo kaitējumu novērtējis Ls 500 apmērā (abus kopā). No paskaidrojuma par apelācijas sūdzību izriet, ka pieteicējs sev nodarīto morālo kaitējumu novērtējis ar Ls 100. Tādējādi šāds morālā kaitējuma atlīdzinājums sniegs gandarījumu pieteicējam, kā arī atturēs iestādi no līdzīgu gadījumu atkārtošanās nākotnē. Turklāt tiesa nevar pārsniegt apelācijas sūdzības robežas.

[6] Ieslodzījuma vietu pārvalde iesniegusi kasācijas sūdzību par apgabaltiesas spriedumu apmierinātajā daļā, norādot tālāk minētos argumentus.

[6.1] Ieslodzījuma vietu pārvalde kā no valsts budžeta finansēta iestāde drīkst izlietot finanšu līdzekļus konkrētām, iepriekš noteiktām vajadzībām.

[6.2] Pārvalde nav pārkāpusi juridiskās obstrukcijas aizliegumu, jo nav atteikusies risināt jautājumu, kas nav noregulēts likumā. Piedāvājot pieteicēja pilnvarotai personai izņemt mantas un tās pārvest uz Daugavgrīvas cietumu, ir nodrošināta gan pieteicēja tiesību ievērošana, gan arī gādāts par valsts budžeta līdzekļu ekonomisku izlietošanu.

[6.3] Pienākums pārsūtīt pieteicēja mantas rastos, ja pieteicējs būtu norādījis uz apstākļiem, kas liegtu pārvest mantas ar pilnvarotas personas starpniecību. Pieteicējs uz šādiem apstākļiem nav norādījis.

Motīvu daļa

[7] Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 8.panta otrā daļa noteic, ka, apcietināto pārvietojot no izmeklēšanas cietuma uz īslaicīgās aizturēšanas vietu, viņam atstāj īslaicīgās aizturēšanas vietas kamerā atļauto priekšmetu sarakstā noteikto mantu daudzumu, bet pārējās mantas apcietinātais nodod uzglabāšanai izmeklēšanas cietumā.

Kā redzams no šā likuma 4.panta trešās daļas, īslaicīgās aizturēšanas vieta ir speciāli aprīkota policijas telpa, kurā apcietināto var ievietot pēc procesa virzītāja pieprasījuma uz laiku, kas nepieciešams procesuālo darbību veikšanai un tiesas procesiem. Savukārt pārējā laikā, kā noteikts minētā panta pirmajā daļā, apcietinājumu izpilda izmeklēšanas cietumā.

Senāts piekrīt apgabaltiesai, ka Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 8.panta otrā daļa regulē tipveida situāciju, kad persona, kura apcietinājuma laikā ir izmeklēšanas cietumā, uz neilgu laiku tiek pārvietota uz citām telpām, bet, vajadzībai beidzoties, atkal tiek atvesta atpakaļ uz izmeklēšanas cietumu. Pēc ierašanās izmeklēšanas cietumā tā atkal var saņemt to mantu daudzumu, kas tai drīkst būt izmeklēšanas cietumā, bet kuras nedrīkstēja ņemt līdzi uz īslaicīgās aizturēšanas vietu. Normas nereglamentē izskatāmajā lietā esošo situāciju, kad personu pēc īslaicīgās aizturēšanas vietas nogādāja citā cietumā, nekā tā bija pirms tam.

Šajā sakarā Senāts pilnībā pievienojas apgabaltiesas apsvērumiem par to, ka detalizēta regulējuma trūkums nevar būt attaisnojums valsts rīcībai rūpes par mantu

pārvešanu pilnībā atstāt personas ziņā. Viena no ieslodzījuma pazīmēm ir tāda, ka persona ir pilnīgā valsts varā un apgādībā. Ieslodzījuma fakta dēļ persona nevar izdarīt daudzas lietas, kuras pašsaprotami tiek risinātas, esot brīvībā. Turklāt ieslodzījumā esošai personai tiesību normās ir noteikts personīgo mantu daudzums, kas tai drīkst būt. Valsts pienākums ir gādāt par to, ka mantas tiek nogādātas tur, kur ir pati persona. Parasti mantas tiek nogādātas kopā ar personu. Taču var būt citi faktiskie apstākļi, kā, piemēram, izskatāmajā lietā, kas tomēr nemaina pašu valsts pienākumu mantu nogādāšanā.

Nav nozīmes Ieslodzījuma vietu pārvaldes argumentam par to, ka pieteicējs nebija teicis, ka viņam nav iespēju nevienu pilnvarot mantas pārvest. Kā pareizi norādījusi apgabaltiesa, iestādes rīcība, piedāvājot kādu pilnvarot, nav paredzēta nevienā tiesību normā. Līdz ar to pieteicēja rīcību, nereaģējot uz iestādes priekšlikumu, nevar uzskatīt par sadarbības trūkumu, kas novestu pie sekām atzīt iestādes rīcību par tiesisku.

Arī pārvaldes arguments par finanšu līdzekļu izlietojumu nav izšķirošs lietas izlemšanai. Finanšu līdzekļu neparedzēšana kādu tiesību nodrošināšanai nav iemesls tiesību pārkāpuma attaisnošanai.

Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts atzīst par pamatotu apgabaltiesas spriedumu daļā par iestādes pienākumu mantu nogādāšanā pieteicējam. Kasācijas sūdzībā nav argumentu, kas liktu domāt, ka apgabaltiesa šajā daļā taisījusi nepamatotu spriedumu.

[8] Rajona tiesas spriedums, ar kuru par tiesisku atzīta iestādes rīcība pirms pieteicēja aizvešanas uz īslaicīgās aizturēšanas vietu atņemt mantas, kuras pārsniedz īslaicīgās aizturēšanas vietā pieļaujamo mantu daudzumu, ir stājies spēkā. Tāpēc nav pamata pēc būtības izvērtēt pieteikumu šajā daļā. Tomēr Senāts *obiter dictum* vēlas vērst iestādes uzmanību, ka, ja citā gadījumā jau iepriekš ir skaidrs, ka persona pēc īslaicīgās aizturēšanas vietas netiks atvesta atpakaļ, bet tiks pārvietota uz citu ieslodzījuma vietu, saprātīga un samērīga rīcība būtu visas mantas jau sākotnēji ļaut vest līdzi. Tās visas nav jāizsniedz īslaicīgajā aizturēšanas vietā, bet jāiedod nākamajā ieslodzījuma vietā, kur minētais mantu daudzums ir atļauts. Šāda rīcība novērstu mantu vēlākas nogādāšanas problēmu, kāda tā radusies izskatāmajā lietā.

[9] Piekrītot apgabaltiesas secinājumiem attiecībā uz iestādes pienākumu mantu nogādāšanā, Senātam tajā pašā laikā ir cits viedoklis par pieteicēja cilvēktiesību aizskārumu un tā atlīdzināšanu.

Novērtējot pieteicēja tiesību aizskārumu, apgabaltiesa uzmanību pievērsusi apstāklim, ka sakarā ar iestādes prettiesisko rīcību pieteicējam nav bijusi iespēja lietot personīgās mantas, kamēr tās pēc rajona tiesas sprieduma šajā lietā viņam tika nogādātas. Tiesības vilkt tieši personīgo apģērbu, lietot personīgās mantas apgabaltiesa secināja no Apcietinājumā turēšanas kārtības likuma 13.panta pirmās daļas 9. un 10.punkta.

Patiesi, minētās normas kā vienas no apcietinātās personas tiesībām paredz personīgā apģērba valkāšanu un personīgās sadzīves tehnikas lietošanu. Tādējādi pareizs ir secinājums, ka iestādes prettiesiskā rīcība sakarā ar mantu nenogādāšanu rada tiesību aizskārumu. Tajā pašā laikā izskatāmajā lietā konstatēts, ka, tikko kā pieteicējs palūdzis izsniegt otru apģērba komplektu, viņam tas nākamajā dienā ir izsniegts. Līdz ar to ir apšaubāma cēloņsakarība starp iestādes prettiesisko rīcību un to kaitējumu, par kuru pieteikumā runājis pieteicējs – ka viņam konstatēti disciplinārpārkāpumi par to, ka atteicies iet dušā, jo nav bijušas tīras drēbes. Arī rajona tiesas sēdē pieteicējs paskaidrojis, ka morālais kaitējums radies no pazemojumiem, ka nav varējis pārģērbties un ka sakarā ar to, ka nav otras apģērba kārtas, viņš nav varējis apmeklēt pirti un izmazgāt drēbes.

Apgabaltiesa izvērsti analizējusi, kāds izskatāmajā lietā varētu būt atbilstīgs atlīdzinājums, un ļoti pamatoti ir ņēmusi vērā gan atlīdzinājuma kā gandarījuma sniegšanas, gan preventīvo (ņemot vērā valsts attieksmi šādu jautājumu risināšanā) nozīmi. Tomēr, ja pieteicējam ciešanas radījis fakts, ka viņam nav bijusi otra apģērba kārta, nevis tieši personīgais apģērbs, tad apgabaltiesas noteiktais atlīdzinājums par morālo kaitējumu nav noteikts atbilstoši lietas faktiskajiem apstākļiem. Tāpēc apgabaltiesas spriedums daļā par atlīdzinājumu ir atceļams.

[10] Senāts vērš apgabaltiesas uzmanību, ka atlīdzinājuma noteikšanā citastarp ir ņemamas vērā fiziskās personas ciešanas, kuras tai izraisījis būtisks šīs personas tiesību vai ar likumu aizsargāto interešu prettiesisks aizskārums (Valsts pārvaldes iestāžu nodarīto zaudējumu atlīdzināšanas likuma 9.pants), kā arī personas līdzdarbība kaitējuma novēršanā (Administratīvā procesa likuma 96.pants).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2012.gada 4.septembra spriedumu daļā par atlīdzinājumu un nosūtīt lietu šajā daļā atkārtotai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Pārējā daļā tiesas spriedumu atstāt negrozītu.

Spriedums nav pārsūdzams.

Senatore	*(paraksts)*	D.Mita
Senatore	*(paraksts)*	J.Briede
Senatore	*(paraksts)*	L.Slica

NORAKSTS PAREIZS
Latvijas Republikas Augstākās tiesas
Senāta Administratīvo lietu departamenta
senatore D.Mita
Rīgā 2013.gada 5.aprīlī